Oslobođenje: Intervju sa prvim zamjenikom visokog predstavnika Tamirom Waserom

Razgovarala Vildana Selimbegović

Oslobođenje: Vijeće za implementaciju mira u BiH poslalo je nekoliko važnih poruka. Zanima me, na početku, kada će biti riješen problem djece iz Konjević-Polja?

Tamir Waser: Prošle sedmice na sjednici PIC-a razgovaralo se o vladavini prava, izborima sljedeće godine i temama obrazovanja. U proteklih nekoliko dana vidjeli smo određeni napredak, odnosno došlo je do promjene u sastavu školskog odbora u školi u Konjević-Polju, promijenjena su i pravila koja se primjenjuju na taj školski odbor kako bi predstavnicima bošnjačkog naroda bilo omogućeno da imaju više uticaja. Došlo je i do pomaka vezano za nacionalnu grupu predmeta, neki učenici su se i vratili u školu… Međutim, mi nastavljamo raditi kako bismo došli do krajnjeg cilja, da se sva djeca vrate u školu.

Oslobođenje: Kad će to biti?

Tamir Waser: Nadam se, vrlo skoro.

Oslobođenje: Valentin Inzko je kazao da OSCE radi na rješenju, no OSCE očito nije uspio realizirati sporazum kojem je pokrovitelj. Šta može učiniti OHR da sutra ne bude neko novo Konjević-Polje, Kamenica, Vrbanjci?

Tamir Waser: Riječ je o problemu puno većem od samog Konjević-Polja. Imamo roditelje iz Vrbanjaca, ali i iz nekih drugih mjesta, iz RS-a i Federacije. Imamo još i dvije škole pod jednim krovom i naravno pitanje kako osigurati odgovarajuće obrazovanje za svu djecu povratnika. U okviru PIC-a razgovori su vođeni imajući na umu jednu širu perspektivu. Prije 11 godina Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu u okviru Vijeća Evrope da osigura prevazilaženje segregacije u školama, međutim, još se to nije dogodilo. I dok su se vodile ove rasprave šta gdje treba izučavati iz istorije ili geografije, kvalitet obrazovnog sistema pada i postaje sve lošiji i lošiji, što znači da se učenici ne pripremaju za izazove 21. stoljeća. Obrazovanje ih ne priprema za ono što im je potrebno. Nekada je ovo područje bilo poznato po izuzetno dobrim učenicima i studentima, kvalitetu znanja, a sada se i na nekim univerzitetima štampaju diplome koje ne vrijede ni koliko papir na kojem su odštampane.

Mislim da je to istinska tragedija i mislim da je zbog toga na sjednici PIC-a rečeno da je potrebno koordinirano raditi na rješavanju ovih pitanja i potrebno je da se ministarska konferencija aktivnije uključi: ne trebaju čekati idealne uslove, već trebaju odmah nešto poduzimati. To nije samo stav zemalja članica PIC-a nego i organizacija koje čine PIC.

Oslobođenje: Ambasadori su se osvrnuli i na miješanje politike u pravosuđe: da li je ova opomena bila usmjerena samo na Milorada Dodika?

Tamir Waser: Upozorenje o stavljanju političkih interesa iznad zakona i vladavine prava, zapravo se odnosilo na sve lidere i na sve političke stranke i sve institucije koje se ponašaju na taj način. Naravno, komentari su se odnosili na napade gospodina Dodika na Sud BiH i na Sud u Bijeljini, ali isto tako, ticali su se i situacije da imamo više od 80 odluka Ustavnog suda BiH koje nisu provedene, a tu je i odluka koja se tiče Mostara. Zbog svega toga govori se da bi moglo doći u pitanje i provođenje izbora 2014. Treba reći da su politički

lideri ovdje saučesnici zato što ne traže da se provode odluke sudova i Ustavnog suda: oni šute, a šutnja može nanijeti gotov istu štetu kao i verbalni napadi na ove institucije.

Oslobođenje: Mogu li politički lideri svojim nečinjenjem zaista odgoditi izbore?

Tamir Waser: Da, mogu. Građani Mostara zapravo svojim primjerom pokazuju da nisu mogli izaći na izbore. Međutim, PIC je sasvim jasno rekao da izmjene i dopune Ustava, vezane za izmjenu imena u RS-u, trebaju biti završene kako bi se omogućilo održavanje izbora. To je nešto na čemu međunarodna zajednica insistira već nekoliko mjeseci, Zastupnički dom je završio svoj dio posla, međutim, sada to mora uraditi i Dom naroda. Nadamo se da će se to brzo dogoditi. Iako međunarodna zajednica neprekidno tvrdi da BiH mora ispuniti svoje obaveze kada je u pitanju implementacija presude Sejdić – Finci prije izbora sljedeće godine i iako je ovdje u pitanju oblast ljudskih prava, potrebno je naglasiti da ta ista ljudska prava ne bi trebala biti izgovor da se građanima BiH onemogući da koriste svoja pravo glasa i sudjeluju na izborima, kako je i planirano 2014.

Oslobođenje: Gospodine Waser, ko sve i kako opstruira provođenje presude Sejdić – Finci?

Tamir Waser: Razgovori o tom pitanju vode se s Evropskom unijom i ja ne učestvujem, tako da mi je jako teško govoriti o tome, iako mislim da ima dosta krivice koja se prebacuje s jedne na drugu stranu. Znam da je bilo nekih prijedloga u Parlamentu BiH, ali Parlament nikada o njima nije glasao, a stranke koje su predložile određene amandmane nisu ih poslije podržale. To je bilo čak i prije nego što su počeli pregovori sa EU.

Oslobođenje: Da, ali još je Paddy Ashdown preselio odlučivanje iz Parlamenta među lidere i u kafane. Može li sad OHR vratiti odlučivanje u Parlament?

Tamir Waser: Institucije BiH su od izuzetnog značaja i trebaju biti aktivne. Međutim, ne poznajem niti jednu zemlju u kojoj su multistranačke koalicije u kojima se ne vode određeni razgovori izvan institucija, prave dogovori, a zatim se o njima razgovara u okviru institucija. To je politička realnost. Međutim, odgovornost i nadležnost je i dalje na institucijama BiH i mislim da je međunarodna zajednica proteklih godina takođe provodila i učestvovala u različitim reformama koje su imale za cilj jačanje institucija BiH.

Oslobođenje: Presuda Sejdić – Finci je uslov svih uslova da BiH napravi iskorak na evropskom putu, no ona tretira pitanje Ostalih, a domaća sedmorka jednako ne može da se dogovori o hrvatskom pitanju. Kako raspetljati taj Gordijev čvor?

Tamir Waser: Na kraju je potrebno pronaći dovoljan broj glasova u Parlamentu kako bi se izmijenio Ustav. Stranke moraju odlučiti kako će osigurati taj potreban broj glasova. Kao što su gospoda Sejdić i Finci sami govorili, nije riječ o posljedicama sudske presude, već kako politički osigurati da bi se došlo do implementacije presude. Pitanje je da li će svi imati jednako pravo da budu kandidati na sljedećim izborima, kandidati za Predsjedništvo, i da li će oni koji nisu pripadnici tri konstitutivna naroda imati pravo da budu zastupljeni u Domu naroda.

Postoji mnogo načina na koje se može rješavati to pitanje, ali ipak političke stranke će morati pronaći način da osiguraju glasove potrebne za usvajanje amandmana u okviru Parlamenta. Očigledno je da jednostavna rješenja koja su ponudile neke političke stranke do sada nisu došla u fazu glasanja, što jasno pokazuje kojim su putem krenule neke političke stranke. To je njihovo pravo, a sljedeće jeseni će građani ove zemlje imati pravo da kažu da li smatraju da su se stvari odvijale u pravcu u kojem su trebale.

Oslobođenje: Ako nas ne spriječe da glasamo?

Tamir Waser: Temeljno je ljudsko pravo izlaska na izbore i to bi zaista bio neprihvatljiv potez političkih stranaka. Ponavljam, PIC je sasvim jasno rekao da je to jedno od suštinskih prava koje imaju građani svake zemlje i koliko bi bilo neprihvatljivo ukoliko bi građanima BiH to pravo bilo uskraćeno.

Oslobođenje: Građani BiH kažu: da, hoćemo u Evropsku uniju. Pa, ipak, stigla je vijest o još 45 miliona obustavljene pomoći BiH iz IPA fondova. Kako definirati evropsku politiku prema BiH?

Tamir Waser: Ja bih međunarodni pristup prema BiH definirao kao pristup koji ima zajednički cilj da BiH bude stabilna, sigurna, prosperitetna i multietnička država na putu ka Evropskoj uniji i NATO-u. Kada je u pitanju ta politika, onda je pitanje strategije jednako pitanju taktike. Mislim da se postavlja pitanje da li je BiH istinski opredijeljena ka postizanju ovih ciljeva za koje lideri tvrde da jesu, a posebno kada vidite da se ne ispunjavaju neophodni uslovi da bi se npr. ova sredstva koja su BiH stavljena na raspolaganje iskoristila za postizanje ciljeva koje BiH zagovara.

Oslobođenje: Ima li međunarodna zajednica odgovor na takvo ponašanje domaćih političara?

Tamir Waser: Političari mogu biti kažnjeni tako što građani neće glasati za njih na sljedećim izborima. Ako građani ne žele da sudjeluju na izborima, to samo pogoduje lokalnim političarima, jer onda nemaju odgovornost da pokušaju nešto riješiti. Onda će glasati za one koji su branili prava etničkih grupa ili one koji su najbolje štitili interese javnih preduzeća, odnosno za one koji su pokušali da zaštite postojeće stanje. To bi zaista bila velika šteta za Bosnu i Hercegovinu. Do izbora ima vremena da građani traže bolje, odnosno da izraze svoje nezadovoljstvo onim što im političari pružaju.

Oslobođenje: Pa, u posljednjem mandatu još nismo dobili ništa. A kampanja je počela.

Tamir Waser: Da, ovaj period od 2010. je bio prilično razočaravajući. Dosta je vremena utrošeno na formiranje koalicija i vlasti pa onda na rasformiranje tih koalicija, pa ponovno formiranje. Generalno se može reći da institucije nisu radile onako kako su trebale. Pitanje je da li će građani biti fokusirani na ono što su razlike i podjele među njima, umjesto da se usmjere na zajedničke probleme koji su isti za sve narode u oba entiteta i na svim nivoima vlasti. Političari u ovoj zemlji su zaista presretni kada promovišu razlike i podjele i čine sve da pokažu kako ne može biti zajedničkog dogovora niti o jednom pitanju. Imao sam priliku da se sretnem širom BiH s puno ljudi iz svih naroda i uvijek sam čuo manje-više istu poruku: brine ih ekonomija, zapošljavanje, ne vjeruju političkim liderima, plaše se za svoju djecu i brinu se u kakvoj će zemlji i društvu ona odrastati. Meni se čini da su to dobri temelji za početak jako dobrog dijaloga.

Ima OHR para

Tamir Waser: Upravo smo na prošloj sjednici PIC-a razgovarali o nekim internim pitanjima koja se tiču finansijske oblasti i rada naše institucije. Realnost je da više od 85 posto našeg budžeta dolazi iz četiri izvora koja poprilično brzo izmiruju svoje obaveze, međutim, kao i svaka druga međunarodna organizacija koja zavisi od različitih institucija i mi često moramo pozivati naše finansijere da ubrzaju plaćanje.

Amerika želi BiH u NATO-u

Tamir Waser: Cilj američke politike prema BiH ostaje isti. Pitanje je taktike, a taktiku morate prilagoditi situaciji na terenu i promjenama na terenu. Mislim da je logično, s obzirom na ovu stagnaciju ili čak u nekim slučajevima i poništavanje reformi u odnosu na period do 2010, da će biti potrebno da se razmotri stanje i da se na osnovu toga dalje donosi odluka.

Mislimo da se sa takvim razmatranjima i novim idejama treba započeti sada, a ne čekati izbore, jer bi to bilo pogrešno s obzirom na to da je potrebno podržati demokratske procese od samog početka. Željeli bismo vidjeti jednu živu predizbornu kampanju u kojoj će se razgovarati o pravim pitanjima i pravim idejama i u kojoj nećemo slušati stare otrcane teze koje smo slušali prethodnih 20 godina. Vjerujem i znam da je prilično frustrirajuće za građane da čuju od međunarodne zajednice da imaju svoju ulogu i da oni nešto moraju uraditi. Jer, u većini slučajeva građani osjećaju da nemaju nikakvu moć i prilično su razočarani jer su očekivali da će doći do promjena. Istina je da u političkom životu nekoliko sedmica ili mjeseci ne može poništiti praksu pogrešnog smjera, pogrešan način ponašanja političara koje smo imali na sceni prethodnih 20 godina. Zapravo je to jedna dugačka i teška borba u svakom demokratskom sistemu da se osigura promjena koja će potrajati. Ali, to je borba vrijedna truda i ona je prisutna i u daleko naprednijim ekonomskim društvima. To je proces koji se odvija i koji se zasniva na svijesti građana da su oni zapravo odgovorni i da su političke odluke u njihovim rukama.

Amerika zaista želi Bosnu u NATO-u i politika SAD-a vezano za proširenje NATO-a vrlo je jasna, ali to nije nešto što će se dati kao poklon, potrebno je da Bosna i Hercegovina ispuni obaveze koje ima.